

РАДИВОЈЕ МЛАДЕНОВИЋ
(Београд)

ТРЕЋЕ ЛИЦЕ МНОЖИНЕ ПРЕЗЕНТА У СРПСКИМ ГОВОРИМА НА ЈУГОЗАПАДУ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

У свим говорима посматране области — а на релативно малом простору формирано је осам говора — два стара наставка у 3л. мн. презенте сведена су на један. У јужнометохијским говорима и шарпланинском говору Сиринића уопштен је наставак -у (са даљим фонетским развојем или без њега). У шарпланинским говорима Сретечке жупе и Горе уопштена је западномакедонска иновација, наставак -*ei*, с напоменом да у ГГ из глагола -а презентске групе испада финално -*iii*. Од посебног интереса је уопштавање наставка -у (> -*e*) у говору трију села са муслиманским становништвом Призренског Подгора, пошто у овим селима има низ особина сретечког и горанског говора.

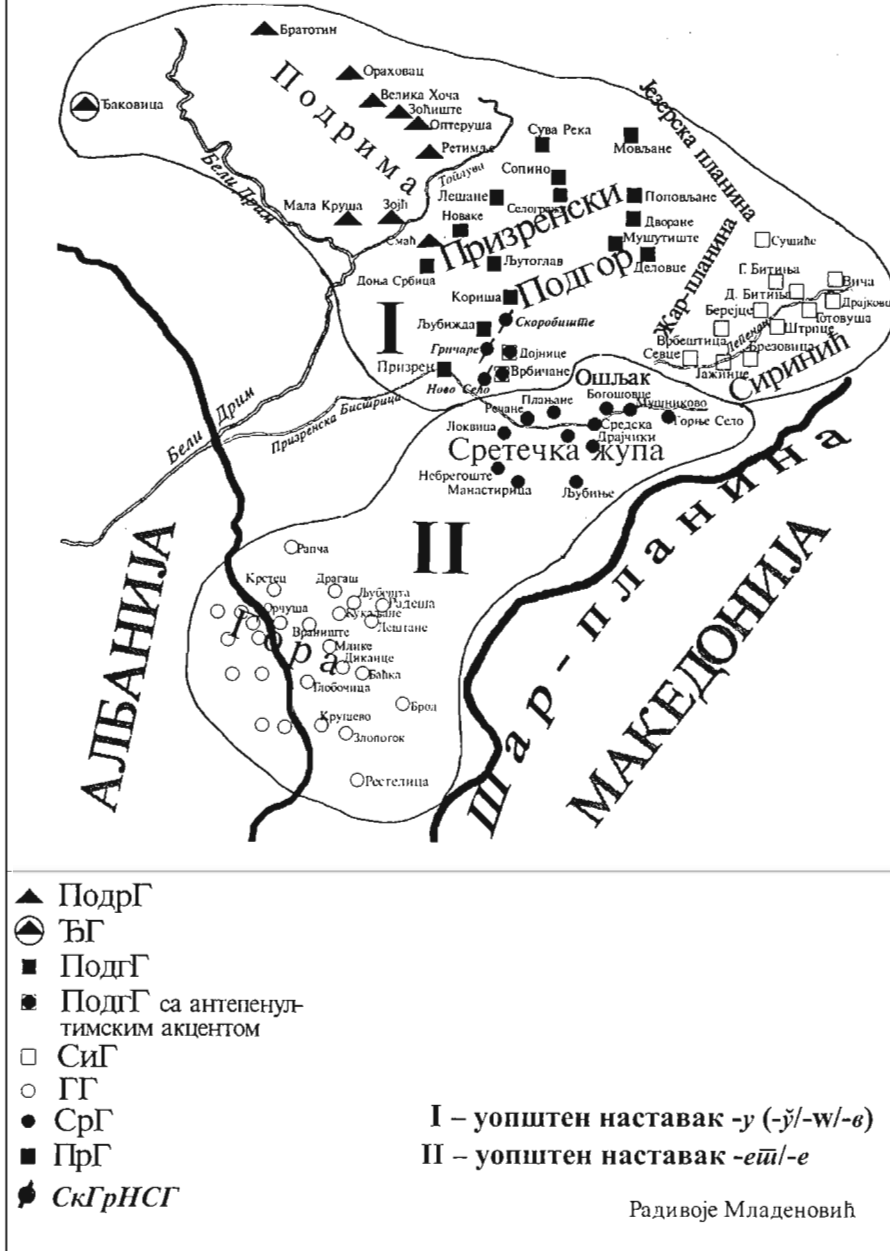
1. На југозападу Косова и Метохије формирана су осам говора, различито дијалекатски сродна. У јужној Метохији говори су формирану у градовима Призрен (ПрГ) и Ђаковица (ЂГ), затим у групи мањих насеља груписаних између Белога Дрима и речице Топлуве — Подрима (ПодрГ), потом у групи насеља са православним српским становништвом између Подриме и Сиринића — Призренски Подгор (ПодгГ). У подбрђу Призренског Подгора у трима селима — Скоробишту, Грнчару и Новом Селу — живи исламизовано словенско становништво са посебним говором (СкГрНС). На Шар-планини јасно су разграничени говори у жупама Гора (ГГ), Средска (СрГ) и Сиринић (СиГ).

Стањем у 3л. мн. презенте сродност показују ГГ и СрГ, јужнометохијски говори, укључујући и СкГрНС, имају одређену сличност са СиГ.

У прилогу се наводи грађа из следећих насеља:

ПодрГ: Ораховац (Ор), Велика Хоча (ВХ), Зочиште (Зоч), Оптеруса (Оп), Зојћ (Зојћ), Мала Круша (МК).

ТРЕЋЕ ЛИЦЕ МНОЖИНЕ ПРЕЗЕНТА У ЈУЖНОМЕТОХИЈСКИМ
И СЕВЕРНОШАРПЛАНИНСКИМ ГОВОРИМА

ПодгГ: Муштутиште (Муш), Деловце (Дел), Дворане (Дво), Сопино (Соп), Селогражде (Сел), Љубижда (Љуб), Љутоглав (Љут), Смаћ (Смаћ), Новакe (Нов), Лешане (Леш).

СкГрНС: Скоробиште (Ск), Грнчаре (Гр).

СиГ: Севце (Сев), Јажинце (Јаж), Штрпце (Штрп), Берејце (Бер), Горња Битиња (ГБ), Сушиће (Суш).

СрГ: Богошовце (Бог), Мушниково (Мушн), Љубиње (Љу), Плањане (Пла), Локвица (Локв), Драјчики (Драј).

ГГ: Брод (Бр), Рестелица (Ре), Крушево (Кру), Рапча (Рап), Радеша (Рад), Лештане (Лешт), Млике (Мл), Крстец (Крс), Орчуша (Орч).

Неки говори посматране области — ЂГ, ПрГ, СрГ, ГГ већ су описани, па се из ових говора не наводи много новог материјала. Из ПодрГ, ПодгГ, СкГрНС и СиГ наводи се обимна грађа из два разлога: у досадашњим прилозима о овим говорима 3л. мн. презента није објашњено и — можда и важније — богатство облика, често и непознатих околним говорима.

Етнојезичка слика на простору који се у раду описује знатно је измењена после изгона српског становништва јуна 1999. године. У Подрими је — само у Ораховцу и Великој Хочи — остао део становништва српскога језика. У Ђаковици и Призренском Подгору нема Срба, у Призрену живи шездесетак Срба. У шарпланинским жупама је део словенске популације опстао: из Сирињића није било већег исељавања; у Сретечкој жупи је највећи део Срећана српскога језика муслиманске конфесије остао, док је већи део Срба исељен; иако се из Горе део Горана иселио, у овој жупи и даље опстаје компактна словенска популација. Из Скоробишта, Грнчара и Новог Села, укључујући и новије присељенике из ових насеља у Љубижди, становништво муслиманске конфесије највећим делом се није иселило.

2. Због знатних измена у односу на полазно стање дистрибуције некадашњих наставака *-жић* и *-аић*, у описима српских и македонских говора облицима 3л. мн. презента посвећена је знатна пажња. За стање у говорима на југозападу Косова и Метохије од интереса је ситуација у призренско-јужноморавским, затим у северномакедонским и западномакедонским говорима. У већини наведених српских и македонских говора уочава се тежња да се у 3л. мн. презента систем поједностави смањењем типова односа основе и наставака, а посебно ширењем модела у коме је граматичка основа у 3л. мн. презента изједначена са граматичком основном у осталим лицима. Говори поменутих области имали су развој који карактеришу међујезички контакти, као српско-македонски, тако и словенско-несловенски.

Југозападни део Косова и Метохије нашао се на ивици српскога језика у јужној Метохији и Сиринићу, док се у жупи Гора — у већем делу дијалекатског система — завршавају западномакедонски говори; у Сретечкој жупи, опет, у говору чија је српска основица несумњива — у морфологији се препознаје утицај северозападних македонских говора. У СкГрНС, евидентан је контакт врло разнородних дијалекатских система, пошто овај говор познаје неке типичне јужнометохијске особине, али и појаве карактеристичне за СрГ или ГГ, и посредно преко њега и за оне присутне у северозападним македонским говорима.

Облици Зл. мн. презента — али и многе друге појаве у говорима на југозападу Косова и Метохије, сведоче о дијалекатским контактима српских и македонских говора, илуструјући карактер ивичне области српског и македонског језика.

У раду се посебна пажња посвећује судбини граматичке основе у Зл. мн. презента, пошто је у односу на полазно стање систем основа промењен у већој или мањој мери. Резултат новог односа основе и наставка, затим фонетске измене које доводе до фонолошке неутрализације основинског вокала, стварају низ нових односа форманата и појаву нових форманата, некада и незабележених у другим говорима.

Богатством облика у читавој области издваја се говор Сиринића, што и није неочекивано, пошто се ова шарпланинска жупа нашла између јужне Метохије, јужног Косова и Полога.

3. У свим говорима области некадашња два наставка свела су се на по један: у јужнометохијским, СкГрНС и СиГ уопштено је -у (<-*жи*), у ГГ и СрГ уопштено је -*e(и)* < (-*аи*). Генерализовање наставка -у захватило је поред јужнометохијских и јужноморавске говоре на северу негде до Лесковца¹, али и македонске говоре који показују генетску сродност са српским — од Шар-планине до бугарске територије, захватајући говоре северног Полога, Скопске Црне Горе, кумановски и овчеполски говор.² Овакво уопштавање -у (> -*у* / -*w* / -*в*) подразумева и испадање -*и* из наставка Зл. мн. презента.³

И генерализовање -*eи* у СрГ и највећем делу ГГ део је истог модела. У СрГ и ГГ остварена је иновација карактеристична за многе западномакедонске говоре.⁴ Од интереса је и присутност / одсутност -*и*

¹ БА ДИЈС, 156–160, 514–515; ПА ТрЛице, 495–496.

² ВБ СМГ, 25–26; ВБ КумГ, 197, 199.

³ Стање у тетовском градском говору са уопштавањем настака -*a* (<-*ж*) у Зл. мн. презента (*чекаа*, *носа*, *иџреса*) (СТ ТГ, 109) у основи је део истог модела.

⁴ КБ Ист, 161; ВБ ДГр, 22.

из наставка за облик 3л. мн. презента у СрГ и ГГ, пошто је у ГГ дистрибуција наставка *-eī* или *-e* условљена природом основе — глаголи с основом на сугласник у 3л. мн. презента имају наставак *-eī*, глаголи с вокалском основом имају наставак *-e*. Овакав однос основа и наставака у ГГ може упућивати на то да је у овом говору *-a* глаголска група пре продора *-e* из наставка *-eī* имала облик без финалног *-ī*.⁵ За стање у ГГ са наставком *-e* у 3л. мн. презента глагола *-a* презентске групе, може бити од интереса ситуација у македонским говорима источно од линије Шопско Рударе — Страцин, у којима се напореда са формама 3л. мн. презента на *-в* срећу и примери са *-ī* које се додаје на граматичку основу са основинским вокалом (*зберев : зберeī, доодив : доодиī*).⁶

За стварање облика 3л. мн. презента у говорима на југозападу Косова и Метохије, али и ближним или даљим говорима, од значаја је тип основе — да ли у 3л. мн. презента глагола презентских група *-e* и *-и* продира основински вокал или не. За већину поменутих говора са генерализованим наставком *-у* карактеристично је ширење основинских вокала и у 3л. мн. презента свих глагола. Највећа отпорност ширењу основинских вокала у 3л. мн. презента уочена је у СиГ.

У СрГ и ГГ нема уопштавања основа са основинским вокалом, осим у делу ГГ када се јављају и облици типа *носиī* (в. т. 28в).

4. Облици 3л. мн. презента најстабилисанији су у ПрГ, у коме је ширење основинског вокала довршено, па у говору овога града постоји само модел *има-в, носи-в, бере-в*⁷, са факултативним реализацијама наставка *-в* (*íмав : íмав^ф : íмаф^е : íмаф : íмав*). У ПрГ облици типа *íмав*⁸, са билабијалним фоном, срећу се пре свега у говору Призренаца који су се у овај град доселили у новије време са терена око Призрена у којима је тип *носиw, íмаw, бeрew* веће снаге (в. т. 9, 15–18), него у говору других Призренаца, у чијем говору *-в-* има највећим делом статус лабиоденталног опструента, пошто се често десоноризује до фонолошке неутрализације фонемом *-ф-*.

5. У СкГрНС потврђени су само облици 3л. мн. презента са уопштеним основинским вокалом у овом лицу. За разлику од већине оближњих говора у којима наставак *-у* (*-ǔ / -w / -в*) у 3л. мн. презента

⁵ Уп. са иновацијом типа *чекаје, мораје* у делу буњевачких говора (ПИ ТрЛ, 9).

⁶ ВБ КумГ, 197–198.

⁷ Материјал наведен у студији С. Реметића (РС ПрГ, 501–502) добро илуструје стање у ПрГ, па се у овом раду не наводе нови примери, пошто само потврђују закључке С. Реметића.

⁸ Види примере који се наводе у РС ПрГ, 501.

лабијализује основински вокал, доводећи неретко и до фонолошке неутрализације овога вокала, у СкГрНС основински вокал остаје стабилан. Оно што карактерише овај говор је и доследан прелаз -у > -в:

да ме *виџ'ив*, *рабоџавф*, *нóсиф*, да се *обан'ав*, да ч'екаф, да го доч'екаф, бéгаф⁹, ч'е ме *џéрав*, *сџириџеф* óфце, нé-можеф⁹, лéба да *јéдевф* Ск, *о́ћевф* да *рабоџавф*, пáре да *узеф⁹*, *бéревф* сл'íве, *íмаф* стап, *до́одиф*, нé-можеф да *бíнеф* Гр.

6. Новији материјал из ЋГ потврђује констатацију М. Стевановића о доминацији модела с основинским вокалом у 3л. мн. презента свих глаголских врста, с напоменом да мој материјал из овога града — не тако обиман као из осталих говора посматране области — показује високу стабиланост облика типа *íмав*, *нóсив*, *бéрев*. У мојој грађи модел типа *улазу* нема много потврда (сви *џáриу*, *долáзу* комшије).⁹ Нема много примера ни са наставком -у у глаголима у којима је оно иначе старо: *куй'ју*, шо се *џоџкивају*, да *кажу*, *јузу* млади. Ретки примери са сачуваним наставком -е (да *нóсе*, да *џоџрће*) вероватно су стигли из књижевног језика или из говора који су кроз новије усељенике стизали у овај град, а то се може односити и на облике типа *куй'ју*.

Облици типа *íмају*, *о́ћеју*, *нóсију*¹⁰ које М. Стевановић¹¹ бележи у ЋГ, потврђени су и у мом материјалу, али, пре свега, од новијих присељеника из Ораховца у Подрими¹², па — с обзиром на то да је у Ћковици увек било доста удатих жена из Ораховца — примере типа *нóсију* у ЋГ треба прихватати условно.

Пошто је материјал из из ЋГ већ презентован у СМЋГ, у овом раду се наводи само део материјала:

-а:

-а)-ју: *војзáју*;

-а)-в: да *до́екаф*, *бéгав*, *џéрав* ме, свé ће *џојáдаф⁹*, *војзав*.

-е:

-е)-ју: óфце да *сџириџеју*, да не *џућеју*, *оџиднеју*;

-е)-w: не *мóжсеш*, *јéдеw*;

⁹ Уп. са примерима које за овај говор наводи М. Стевановић (СМ ЋГ, 124).

¹⁰ Више о оваквим облицима в. т. 8.

¹¹ СМ ЋГ, 124.

¹² *Уџиџник за српскохрвајски / хрвајскосрпски дијалектолошки аџлас* (Српска академија наука и уметности, Међуакадемијски одбор за дијалектолошке атласе; урадио Алија Џоговић 1995) пружа погрешну слику о ЋГ, пошто је испитивач анкетирао информаторе рођене у Ораховцу, а удате у Ћковици. Отуд у овом упитнику има толико облика карактеристичних за Ораховац.

-е)-в: *сѣрѣжсѣвѣ, ошѣднѣвѣ, оћевѣ.*

-и:

-и)-ју: *шѣрошѣу пѣре;*

-и)-в: *ће шѣрошѣив, нѣсѣвѣ.*

7. У ПодрГ богатство облика најиззратије је у Ор, и следећи пример то добро илуструје: *Пѣев жѣне. Рѣфѣанке шѣев ... Рѣфѣанке! Кѣку — кѣко шѣјеју. — Долѣзу гѣсти. Долѣзив — мѣ код н'ѣ ... Кѣд ни дѣћнев ѣни да ни кѣрсѣшѣу, мѣ зѣвемо пѣпа.*

Већи број варијаната у ораховачком говору условљен је чињеницом да у овом месту српски ораховачки говор као матерњи користи православна српска популација, православна ромска популација и муслиманска албанска популација. Разлике у говору различитих етничких група нису велике¹³, али се чини да ромска православна популација чешће користи презент типа *ѣдеју*. Иначе, различите типове Зл. мн. презента користе говорници ораховачког говора без обзира на етничку припадност.

У ПодрГ је ширење основинског вокала у Зл. мн. презента практично довршено у свим глаголским групама, а примери типа *ѣју, долѣзу* врло су ретки.

8. Добрим чувањем облика глагола на -а (*ѣмају, ѣграју*), затим ширењем форманта -ју и на глаголе типа *нѣсију, бѣреју*¹⁴ издваја се говор Ораховца, а модел са оваквим Зл. мн. презента потврђен је мањим бројем примера и на другим тачкама ПодрГ:

-а)-ју:

да *ѣграју, не дѣју, шѣурају, сѣѣвѣл'ѣу, закѣѣѣу, се шѣкају, дѣ рабѣшѣју, шѣшѣју* ѣни, да *рѣнѣшѣју*, а *ће шѣрѣдају, свѣ умѣшѣју, ѣѣвају* дѣца, и ѣни *се врѣшѣју*, да *удѣвѣл'ѣвају*, па ме *сл'ѣкају, шѣшѣју, узѣмају* га, *осѣѣвѣл'ѣу*, ѣни *дѣвају, кѣшѣју* гу, у вѣде *се кѣшѣју, бѣн'ѣју*, вѣду *осѣѣвѣл'ѣу*, не *вѣкају* ѣни, да гу *раскѣѣѣу*, да *шѣсѣкају*, тѣ *знѣју*, дѣца *се свѣшѣју* Ор, *пѣре дѣвѣл'ѣу, кѣзују* (у лазаричкој песми) ВХ, да *шѣрѣч'ѣкају, бѣѣцају* вѣду, да *шѣвају*, свѣ *ч'ѣкају*, дѣф *ч'ѣкају*, како *шѣѣѣу*, ѣни *сѣшѣкају*, да *шѣшѣју* Зѣч, да *ѣграју, ѣмају* дѣца, *гѣѣѣају* Оп, и *бѣч'кају се*, који *се сѣрѣмају*, двојѣца *разговѣрају* Зѣјћ.

¹³ Материјал за овај, али и друге радове о ПодрГ, бележен је скоро по правилу од православних Срба, мало је забележене грађе из говора православних Цигана, док је материјал из српског ораховачког говора популације која себе сматра муслиманским Албанцима врло ограничен. Добра илустрација говора ораховачких Албанаца је краћи текст који је забележио Г. Елезовић (ЕГ Орах, 139–140), мада је прозодијски прилагођен вучитрнском говору.

¹⁴ Уп. са продуктивношћу овога типа у јањевском говору (ПМ ГЈ, 99–100).

-е)-ју:

и́деју гџсти, и *до́ђеју* гџсти, и *до́ђеју* л'уди, *у́знеју*, *и́шеју*, Шип-тáри *и́деју*, не *и́деју*, да *и́деју*, се *ди́гнеју*, *и́шеју* ракију, сви *и́шеју*, како се *ош́ишеју*, како *о́шеју*, *лак'рди́шеју*, *и́шеју* кафу, девојке *у́знеју*, *у́зеју*, *ош́иднеју*, то се *зо́веју*, да *до́несеју*, тако гу *курш́ал'ишеју* Ор, *одне́сеу* онó, *ди́гнеу* се Зоч, да *у́мреју*, да ми *и́орáснеју* Оп.

-и)-ју:

не́ма да се *и́оква́рију*, шо *збо́рију*, само да *ра́дију*, ће *ку́ију*, шо да *и́нију*, *о́ни се́дију*, да *ки́ију*, па́ре *ку́ију*, да *се́дију*, *дофа́ишу* свѣ-кра, да га *обѣ́сију*, ће да *обѣ́сију*, *о́ни се* *и́удију*, да ми *и́ирију*, *весѣл'иу* се, *се́дију*, *но́сију*, *и́дију* та́мо, *ви́дију* ви́дело, *ту́ј жи́вију*, да не *и́лаши-ју*, се *и́нију*, да *се́дију*, да ти *и́рогovóрију*, *пóсл'е* *ост́и́ију*, *весѣл'иу* се сџге, *де́л'иу*, да не *ка́рстију*, *се́дију* Ор, двојца се *раши́рију* (у лаза-ричкој песми) ВХ, ка́д гу *изва́диу*, да се *одмо́риу* Зоч.

Наставак -у у оваквим облицима ретко се реализује и као нешто редуковани вокал у (у):

ч'и́нију исто, па да *збо́рију* Зоч; да *и́ијеоу* Оп.

9. Осим у Ор, у коме доминирају потврде са -ју, у осталим местима је -у из наставка за облик Зл. мн. презента — ако је додато на основу са финалним вокалом — девокализовано билабијалним фоном (w) или је у даљем процесу адаптације прешло у лабиодентални глас (v):

-а)-w:

да се *ку́иaw*, *и́еaw*, *да́aw*, да *и́ести́иaw*, ги *и́ераw*, *од'ржа́aw* ги, *ни́шaw* се, да те *гл'е́daw*, па́ре *узи́aw*, да *си́ре́aw*, да *ски́иaw*, *и́у-aw* ги па́ре, *зак'о́iaw*, ће те *и́здаw*, *и́ше́iaw*, да *и́ла́и́каw*, *бе́гaw*, *лу́iaw* ги, *до́и́екаw* ги, *ве́и́ераw*, *ко́iaw* ВХ, *и́ри́иaw*, *ви́каw*, *си́ав'ъaw* зѣмл'у Ор, *у́жи́iaw* сџге, не *рабо́иaw* Оп, *не́се* *и́озна́aw*, *о́ни* *и́маw*, *и́ои́грав* се, *ис́ои́грав* се Зојћ, да *и́родáwaw*, *и́еaw*, *и́искаw*, *ви́каw*, *и́уwaw* кра-ве, *и́ераw*, да *ве́и́ераw*, се *сва́иaw*, што *и́арскаw*, да ни *сви́раw*, *и́у́раw*, *и́маw* де́цу МК.

-е)-w:

и́не́сеw, *до́и́неw* гџсти, *и́шеw* до зџре, *не́шеw*, да *и́деw*, нека *би́-неw*, да се *у́зеw*, да *и́ом'огнеw*, *о́ни* *ка́жеw*, *реци́иу́јеw*, се *са́бѣ́реw*, се *со́бѣ́реw*, *и́онѣ́сеw*, *је́деw*, *и́ои́и́јеw*, ће да *ка́жеw*, не *зна́деw*, *бе́реw* па́ре, *и́о́еw* око тѣбе, се *и́ље́ишеw*, да *си́и́анеw*, *до́и́еw*, да *обесу́јеw*, да не *наи́и́анеw*, да *је́деw* де́ца, *не́шеw* да *и́деw*, ће ни *и́ла́и́еw*, *зна́деw*, да *ош́иднеw*, ако *ла́жеw*, да *се́и́еw*, *о́ни* *у́знеw*, *се́и́еw*, да не *наи́и́и́анеw*, *ош́иднеw* у Ра́овац, ће ни *и́ом'огнеw*, *и́онѣ́сеw* за сва́дбу ВХ, *ош́иднеw*, не́ма да *до́и́еw*, ка́д ни *до́и́неw*, гу *обу́и́еw*, *и́шеw* жѣне, да *и́деw*, да *би́-неw*, *је́деw* грóјзе, *сме́еw* се, *и́шеw*, се *на́и́еw*, ми *ка́жеw* ме́не, *сѣ́беw*,

обућеш, рћеш Оп, како *кажеш, уц'еш, иоч'неш* да *ишеш*, кад *једеш* Зоч, да *седнеш, једеш*, нека *једеш, се ошсељујеш, доћнеш, нећеш*, кому *даднеш*, да *идеш* Оп, писма *доћнеш*, да *идеш*, ти *иојеш*, да *иошеш*, *узнеш*, гу *даднеш*, *не* га ни *знадеш*, де *ч'еш* („хтети“) Зож, *ће* не *изедеш*, да *идеш*, да *ироћеш*, да *иојеш*, а *сџе нећеш*, да *ги даеш*, да *идеш*, *рано устианеш*, да *ореш*, ми *ги бијеш*, некои *оћеш, доћнеш, обућеш се, се собереш*, да *изабереш*, да *се ијереш, ироћеш, оћеш* жџене, да *истиријеш*, *не* ми *се иривикјујеш, ироћјујеш*, да *не окóљеш нас*, кад ми *доћнеш* МК.

-и)-w:

мърсиw млади, *ишражсиw*, да *сиремсиw*, *бациw* кџрс, *не носсиw*, *накишсиw*, *наиуниw* га, *истишсиw*, да *се слóжсиw*, *се скушсиw*, *илáшсиw*, да *стиáшсиw*, *ћудиw* се, *се дофáшсиw*, *грáбиw* се, да *ишáшсиw*, да *се шáљшсиw*, *ће* *ги обџсиw*, ми *се сушсиw*, да *те удáриw*, ми *се љушсиw*, *искфшсиw*, да *нагрáдиw* тóи, да *сфдиw*, *долáзиw*, *зайáљшсиw*, да *се расшáшсиw*, *обџ'шсиw*, свџ *се накшшсиw*, *куће ће зайáљшсиw* ВХ, свџ *се ч'удиw*, шó *збóриw*, фни *се ћудиw*, *се весџл'шсиw*, *долáзиw* дџца, *долáзиw* ми, *ушлáшсиw* гу, гу *љџшсиw*, млóго *се мушсиw* Оп, *одмóриw* се, да *мџсиw*, *мџшсиw*, *узеш* по мáло, свџ *се иошкáдиw*, *развесџл'шсиw* се Зоч, *ишуршсиw*, *иоврáшсиw*, да *ишáшсиw*, *дџшсиw*, *ће врáшсиw*, *се нарџдиw*, па га *удриw* Оп, *збóриw*, *комáти вшсиw*, и óни *ишрáжсиw*, *одуговлáч'шсиw*, да *се ишреслáшсиw*, *исквáсиw*, ти *нарџдиw*, *иовесџл'шсиw* се, свџч'е *гóриw*, *жшвиw* óвде Зож, да *ги склóниw*, свџма *искóћшсиw*, да *сџдиw*, да *жшвиw*, *ће се удáшсиw*, да *ишáшсиw*, ако *мисл'шсиw*, стáпће *наишрáшсиw*, па *наишáшсиw*, *јопџ сџдиw*, *ишрáжсиw* не МК.

10. а) Док је у ПодгГ, а посебно у СиГ, лабијализација основинских вокала -а и -е испред наставка за 3л. мн. презента изразита (в. т. 15), лабијализовани -а (а^о) и -е (е^о) у ПодрГ потврђени су малим бројем примера:

-а^о)-w:

да *свишáшсиw* ВХ, *обáрч'ашсиw*, да *вишкáшсиw* Зоч, *бџгáшсиw*, *ишгрáшсиw* Оп, *ишмáшсиw*, *нџсе ишзнáшсиw*, *пáмет нџмáшсиw*, *ишмáшсиw*, *ишóишгрáшсиw* се МК.

-е^о)-w:

свишáч'и *дошц'ешсиw*, и óни *ишдешсиw*, ч'е да *ишдешсиw* Зоч, да га *бишешсиw* Оп, гу *даршјушсиw*, да *се омшешсиw*, што *ћешсиw* Зож, да *дошешсиw*, да гу *ишзешсиw*, *вáши знáдешсиw*, *ошшшднешсиw*, *вџ нџћешсиw*, ни *кáжешсиw* óни МК.

б) У обимној грађи из ПодрГ нашла се само једна потврда са новим формантом за 3л. мн. презента -оу (в. т. 17, 22): ако *ишришћошсиw* ВХ.

11. У ПодрГ је процес преласка билабијалног гласа у лабиодентални потврђен већим бројем примера. Потврде са -в чешће су у јужном делу ПодрГ, делу који показује и друге сличности са ПрГ:

-а)-в:

*íмав*ϕ *стра*, *се цакав*ϕ, *гљедав* гу, *даав* ВХ, *ужíвав*, *истíѣрав*, да гу *викав*, *йуцав* пúшке, *бéгав*ϕ Ор, *се úграв*, *íмав*, *шó рабо́шав*, *наша́рав* га, *гу́рав*, да *исíевав*, *изму́л'ав* грóзје, *ч'éшл'ав* кóсе, *немав* Зоч, *гљедав*, не *наíадав*, нека *дофа́нав*, *деца се оба́нав*, *к'рцкав*, *йíишав* га, *гљедаф* се Оп, *сíрэмав*, нити *знáв*, да *се кла́цкав*, не *йлач'ав*ϕ, да *се сíрэмав*ϕ, не *знáв*, и óни *викаф*^а, ги *наíадав*, да *кóйав*, да *не* не *ушé-йав*, и *ч'éкав*, *ба́цав* попéја, *ри́йав*ϕ, а ме *йíишав*, *йуши́шав* пáре, *сíрэмав*, и *да́вав*, *ошкрíвав* Зojћ, не *йуши́нав*ϕ, њíве *íмав*, *шúрав*ϕ *се*, *йону́шав*ϕ *се*, ни *да́вав*, те *викав*ϕ, *јéдва ч'éкав* МК.

-е)-в:

íдев, *йíев*, *ће* му *остíанев*, *йонéсев*, и *до́ђнев*ϕ, *йосéнев*, *úзнев* гу, *јéдев*, да *сíи́еф*, *йольéгнев*, *ошéреф* ВХ, да *л'éгнев*, да *сíи́ев*, *íдев* на рабóту, *устíанев*, *úзев*, *ошíиднев* да *зóев*, *донéсев*ϕ, *ће* *бíнев*, да *йíев*, *íдев*ϕ талáси, они *úзнев*, и фни *ка́жсев* да *јéдев*, *сéдив*, *до́ђнев*, *обрíшев*ϕ, *изéдев*, *јáнев* на кóјн'е Ор, да ме *да́дев*, да ми *ка́жсев*, ми *се зóвев*ϕ, кэд *до́ч'нев*, *се сабéрев*, *се сабéрев*, кэд гу *довéдев*, кэд гу *донéсев*, *úзнев*, гу *да́дев*, *донéсев*, *же́не се обóч'ев*, да *куйúев* Зоч, *изáђев*, да *йíјев*, да *јéдев*ϕ, да *úзев*, *ће* те *убíјев*, *до́ђнев* *же́не*, *úзнев*ϕ, óни *ошíиднев*, да *сíи́анев*, ти *да́днев*ϕ, *úзев* ги, да гу *кра́дев* Оп, да му *шíев*, кэт *се сíрре́шнев*, да му *úзев*, *об'рнев*, *ћ[е]* *íдев*, док не *йро́ђев*, *йушúјев*ϕ, да *рэкнев*, *неч'ев*^а, да гу *úзев*, *ка́жсев*, ч'е *до́ч'нев*, да ги *йорáснев*, да гу *úзев*ϕ, и óни *сабéрев*, *йíев*, л'úди *кóл'ев*, кэт те *обуку́јев*, *до́ђнев*, *йóјев* девојке, да *изгн'éшев*, *нама́жсев*, *йреме́шнев*, *устíанев*, да гу *дару́јев*, да ме *йомирíшев*ϕ, *ошíиднев*, *у́ђнев*, *до́ђнев* Зojћ, ми *се јéдев*, да *йрэдев*, да *йл'éшев*, *се везу́јев*, да *се насел'у́јев*, *до́ђнев* ги, *йрођнúјев*, да *однэсев*, *йóев*ϕ *се*, *собéрев*ϕ *се*, *доћекúјев* ме, не *йошшúјев*, што *ће јев*, да *се ди́гнев*ϕ, *найíшев*ϕ, *íдев*ϕ по гра́ду МК.

-и)-в:

*се ску́йив*ϕ, *дел'ив*ϕ, *наредив*ϕ, *ф'рбе ба́цив*, и ги *но́сив*, *сíрремив*, *свí се гра́бив*ϕ, *се весéл'ив*ϕ, *найра́иф* свé, *йомéзив*, па *се весéл'ив*ϕ ВХ, *шó сéдив*, *во́лив*, *йу́нив*, *йушíиив* свéкра, *ћудив*ϕ *се*, *свí да ш'эрһив*, па *се вра́иив*, свé *ће йодéлив*, да *се изл'éђив* Ор, *éте да жíвив*, *скэршиив* погáч'у, *йíев*, *дофа́иив*, *мэсив*, *збóрив*, да *йла́иив*, *йра́ив*, *кóјн'и в'ршиив* Зоч, *њéму му ку́йив*ϕ, *ш'ра́жив*ϕ, *уйáлив* свéђе, *йушíииф* *се*, да ти *ћíнив* Оп, *ће остíаиф*, да *видиф*, ч'е му *йра́ииф*^а, *йрола́зив*, *сéдив*, што ч'е *уч'инив*, ч'е *íдев*ϕ, да гу *йрóсиф*, да му *ку́йив*ϕ, да га *вра́иив*, да ч'íсшиив, *сéдив* код н'й, да ме *йрóсив*ϕ, свéч'у ти *дэржив*, да те *наки́иив*, да *мэсив*, *издрóбив*, *шúрив* аста́л, *се расш'эрвив*, да *найушíииф*^а Зojћ, *сéдив*, *саку́йив*ϕ *се*, *саку́йив*ϕ *цвёће*, да *се йл'эвив*, да *но́сив*, кэт *се рóдив*ϕ, да *йош'ра́жив*ϕ, *жíвив*ϕ дóбро МК.

12. Број потврда с наставком -у који се додаје на основу на су-гласник није велики, а нешто је већи број примера из Зоч:

(-е) : (-ø)-у:

браћа *живују*, *казују* (у лазаричкој песми)ВХ, *ѓни гу ѿоју* Ор;
иду браћа Ор, *они мѣљу*, *они изаџу*, *оѿину*, *кѣд гу унѣсу*, *узну* ра-
кију, *узну* по мáло, како *ѿочну*, у *кучу* *иду*, л'исти *ожукну*, *зову*, да
оѿѣру руке, *ѿѣру* руке Зоч, ч'е му *дáду* Зојћ, што *кáжу* МК.

13. (-и) : (-ø)-у: *долáзу* гóсти, ми *долáзу*, *не долáзу* Ор.

Упркос близини севернометохијског говора у којима је наставак -у у Зл. мн. глагола VII и VIII врсте у делу говора према Подрими скоро уопштен¹⁵, у Подрг оваквог типа Зл. мн. презента практично нема.

14. У Подрг забележени су ретки примери са групама -а)-у, -е)-у, -и)-у, и нешто већи број потврда у којима се -у реализује као -ѿ. Овај говор, затим, карактерише знатна присутност новоствореног формата -оу (/ -оѿ / -оw / -оv) од глагола презентских основа -а и -е.

Шаренило облика Зл. мн. презента у Подрг илуструје пример из Муш: Е, сѣге *ѓѿоу* Шиптáри да гу *ѿзу*. А тáј, сѣге, *мѿжш* — кáко да га *ѿзеѿ*.

15. Чување основинског вокала -а и -е без делимичне лабијализације или замене вокалом -о чешће је у јужнијем делу Подрг, делу који је даљи од Сиринића.

а) -а)-у / -ѿ:

да не му *ѿáдау*, што *ѿграу*, ми се *јáвл'ау* Муш, што *дáау* Сел, они *знáу*, ч' *ѿвау* Дел; *мѣч'аѿ* на гомѿлу Љуб.

-а)-w:

вѿкаw ни, *мѣч'aw*, да не *истѿѿaw*, *шѿѣraw* гóре Љуб, да *дáaw*, *шѿ-raw*, *усѿрáѿaw* ги, *ѿмаw*, *ѿредáwaw* тѿја, ч'е се *ѿдаw*, *развѿѿaw* пѿту, *ѿгraw*, *ѓни знáw*, да *дарѿaw*, ч'е *дарѿwaw*, да *изѿwaw*, да *рѿч'aw*, да ме *ѿогѿѣдаw* Муш, да *сакуѿѿaw*, што ги *дáwaw*, ч' *ѿwaw*, што *ѿмаw*, *дарѿ-raw* се, ч' *ѿѿѿѿaw*, *ѿѿѿѿaw* се, да не *кáraw* Соп, да се *гл'ѣдаw*, ч' *ѿкаw* не, *шѿraw*, да *нѣмаw* Сел, *не дáwaw*, ми га ч' *ѿwaw*, *ѓни ме ѿри-држáaw*, да те *дáwaw*, *набáwл'aw* Дел, ч'е *ѿмаw*, ч' *ѿкаw*, ч' *ѿкаw*, *нѣ те ѿѿшч'aw* Дво, да *рабѿѿaw* Љут, да *ѿгraw* Смаћ, да не *шѿѣraw* Нов, *ѿгraw*, *ѿѿwaw* Леш.

-а)-v:

вѿкаv, *гѿрав*, *уѿѿѿав*, да те *стѿѿскаv*, *ѿѿскаvф*, *рабѿѿавф* ти, *ѿѿѿѿ-ѿѿѿ*, *нѣ знаv*, се *ѿриѿрѣмаv*, *ѿѿѿав*, ако *ѿмаv* Љуб, да се *вáѿав*, *не ѿѿшч'ав* Муш, *ѿфáрбав* јáѿца, *ѿбáн'ав* ги, *брѿѿѿѿ* младожењу, *нѣмаv* ги,

¹⁵ Уп. са БМ ГСМ, 232–234.

да *гл'ѣдав*, ништо *нѣмав*, да *се исел'авав* Соп, да *йўцав*, ч' *ўвав* стоку, што *се зайвараѡѡ*, да *се нишаѡ*, да *се окуѡаѡ* Сел, деца *даав*, л' *ѣпо свѡрав* Дел.

б)-е)-у:

исѡйеу, да *крадеу*, *ўзнеу* Муш, *донесеу* Соп;

-е)-ў:

доѡ'еў тўја, *кол'еў* се, ни *донесеў*, *они кријеў*, *в'ржеў* Соп;

-е) /-w:

нека *доѡ'ew*, да ме *ўzew*, ч' *е остѡанew*, ч' *е наѡ'ew*, *мोजew*, *сѡй-jew*, *остѡанew*, *в'езew* Љуб, *дадеw* ти, *дарујеw* те, *саберew* се, *изнеcew*, *смејew*, *не се исказујеw*, да *се искажew*, ч' *е дадеw*, *шкѡјew* л'и, *сѣew*, ако ти *дадеw*, ч' *е зберew*, ч' *е доѡ'ew* свѡ, да гу *донесеw*, да *омѡew*, да *бѡnew* Муш, *саберew* се, *оѡјерew* ги Соп, свѡ те *дарујеw*, *сѡйew*, да *доѡ'ew* Сел, *умrew*, *куѡујеw*, *дарујеw* га, *берew* се, *ѡречкујеw* ме, *ѡnew*, *идew*, *не однесеw*, *не шкѡјew* Дел, да не *зберew*, децу *ѡодинew*, *доѡ'ew*, *дадеw* Дво, да *ѡојew* Љут;

-е)-в:

ўzew, га *ѡовукујеv*, ги *берew*, *дѡгневѡ* се, ч' *е сѡѡанew*, ч' *е сѣдnew*, да ти *донесевѡ*, *кажew*, *ўzew* канц' *ѡје*, *узаврѡјew* воѡу, *ѡоѡ'ew*, кѡ[д] *доѡ'ew* Љуб, *исѣч'ew*, *донесев* гу, *можew*, *берew* дрва, *се зовew*, да *ѡасew*, *дадеw*, *изѡјew*, *однесев* гу, *скѡnew* гу Муш, *кажewѡ* Соп, да *л'егневѡ*, *радујеѡ* се Сел, *смејewѡ* се, ако не *наѡанew* Дел, да *жњѡјew* Дво.

16. Основински вокали -а и -е испред наставка за 3л. мн. презент-а асимилацијом према потоњем гласу често се лабијализују — од лабијализованог алофона до замене вокалом о. Број потврда са о (< а, е) највећи је у насељима Подгора ближим Сиринићу.

-а^о)-у / -ў / -w:

ѡма^оу Дво;

даа^оў, ч' *е не исѡјера^оў* Љуб, да ме *ѡогљѣда^оў*, не *ѡушч'а^оў* Муш, *ушѣѡа^оў*, *они ѡма^оў* Дел, да ти *досѡја^оў*, *не се слўша^оў* Дво;

да не *ѡљѡч'ка^{оw}*, *ушѣѡа^{оw}*, да ти *ушѣра^{оw}*, ч' *е дошѣра^{оw}*, *мѣч'а^{оw}* Љуб, *вѡра^{оw}*, *се ч'уа^{оw}*, *ѡуца^{оw}*, да *руч'а^{оw}*, *не ѡрѡзна^{оw}*, и *вѡка^{оw}*, да *кѡѡа^{оw}* л' *ўди*, и не *ошѣра^{оw}*, *шѣра^{оw}*, *се исѡрѡч'а^{оw}*, да *се ниша^{оw}*, нека *сѡса^{оw}*, *гљѣда^{оw}* ме Муш, *уѡма^{оw}*, *оѡѡрба^{оw}*, да *ѡгра^{оw}*, да *ѡма^{оw}*, *гљѣда^{оw}*, *пѡсл'е ѡгра^{оw}* Соп, што *ѡушч'а^{оw}*, *сѡрѣма^{оw}*, *мѡра^{оw}*, и *сѡг^к вѡка^{оw}*, *како се вѡка^{оw}* Сел, ни *зна^{оw}* рѡзбој, *ѡма^{оw}*, *исѡрѡја^{оw}* ме, да *се вѡл'а^{оw}*, што *се шѡрѡка^{оw}*, да га *сѡрѣл'а^{оw}* Дел.

-e^o)-y / -y̆ / -w:

узе^oу, вр^oје^oу, о^oч'е^oу о^oни Соп, у^oл^oг^oне^oу, њ^oј^oе^oде^oу Сел;
изв^oе^oде^oў, м^oј^oне^oў, н^oћ^oе^oў да ги у^oзе^oў, и^oде^oў, к^oд д^oћ^oе^oў, да м^oј^oе^oў,
до^oи^oш^oўје^oў, н^oћ^oе^oў, гу н^oј^oже^oў Муш, ж^oив^oўје^oў, д^oар^oўје^oў (у лаза-
ричкој песми) Сел, д^oћ^oне^oў, да ти д^oне^oсе^oў, д^oћ^oе^oў Дел;

да с^oј^oе^oу, да ј^oе^oу, ч'е не за^oк^oл^oе^oу, само и^oде^oу, б^oр^oе^oу Љуб,
к^oд р^oк^oне^oу, њ^oј^oне^oу, те изв^oе^oде^oу, њ^oј^oне^oу, с^oк^oне^oу те, изн^oе^oсе^oу, те
одн^oе^oсе^oу, ч'е те с^oк^oне^oу, да гу м^oк^oне^oу, к^o[д] те св^oе^oде^oу, к^oд и^oде^oу,
да ти ос^oј^oан^oе^oу, њ^oч'е^oу, изн^oе^oсе^oу, с^oд^oне^oу, с^oј^oе^oу, у^oзе^oу, о^oни те з^o-
ве^oу, да се њ^oк^oл^oе^oу, да гу б^oј^oе^oу Муш, д^oа^oде^oу ги, об^oу^oч'е^oу ги, да
њ^oл^oа^oч'е^oу, н^oч'е^oу, в^oј^oже^oу Соп, да д^oу^oч'е^oу, да њ^oш^oўје^oу, да и^oде^oу,
не м^oј^oже^oу, се њ^oр^oе^oсе^oу, да и^oде^oу, да се д^oг^oне^oу, њ^oр^oа^oд^oује^oу се, соб^o-
р^oе^oу, д^oа^oде^oу д^oр Сел, з^oб^oр^oе^oу, и^oде^oу д^oца, ако нај^oан^oе^oу, ш^oто к^oј^oже^o-
у, л'у^oди ж^oн'е^oу, ми к^oј^oже^oу, не вер^oу^oје^oу Дел, о^oћ^oе^oу, ку^oј^oује^oу т^o-
ше, како о^oћ^oе^oу Дво.

17. Граматичко обележје 3л. мн. презента -оу / -оў / -оу / -ов (в. т. 22) бележено је у свим местима ПодгГ, али је број потврда највећи из насеља — ближих Сиринићу, док је у Љуб, месту у непосредном суседству са Призреном, редак.

а) Глаголи -а презентске групе:

да се в^oнч'оу, с^oг^oе н^oмоу, и^oг^oроу, ч'у^oкоу, п^oц^oј^o л^oјоу, да ра^oб^oјоу,
да се њ^oс^oјоу, к^oт' ће д^oјоу, о^oни не њ^oш^oоу, о^oни гу в^oјоу, да и^oмоу, н^o-
моу в^oреме, н^o ми из^oл^oа^oзоу (: из^oл^oа^oзам) Муш, њ^oш^oрич'оу, њ^oвоу, р^oч'оу,
д^oца се и^oг^oроу, с^oр^oемоу р^oч'ак, да в^oјоу, т^oја в^oјоу, да се г^oр^oе^oу, да га
њ^oреч'екоу, в^oјоу по нас, ч'у^oвоу к^oч'е Сел, т^oј с^oр^oемоу, в^oч'е^oроу, б^oј^oни
ч'екоу, њ^oшоу д^oцу, о^oни ме сл^oшоу, ма^oј^oст^oри ч'екоу, њ^oш^oр^oав^oоу, т^oако
с^oр^oемоу, р^oђоу, не р^oђоу, сл^oбо и^oмоу, да се ч^oвоу, да р^oч'оу, да не њ^o-
с^oк^oа^oч'оу Дел, о^oни з^oдоу, и^oмоу, б^oгоу, њ^oш^oоу ме Дво;

да ни у^oш^oоу, ме њ^oш^oоу Љуб, за^oу^oдоу, в^oјоу, да ко^oл^oе^oбоу, се њ^o-
ш^oоу, не ч'у^oвоу Муш, д^oж^oуроу Соп, не ми с^oр^oемоу, в^oјоу здрав^oцом,
се с^oк^oјоу, да се св^oа^oч'оу, н^oмоу ц^oрк^oве, н^oмоу ни п^oре, н^oмоу п^oмет
Сел, њ^oш^oоу, и^oмоу и о^oни Дво, г^oл'е^oдоу ме Нов, ч'е не у^oш^oоу Леш;

њ^oуроу, м^oшоу се Муш, ч'е^oкоу Соп, д^oу^oч'оу, с^oр^oемоу Сел.

б) Глаголи презентске -е групе:

у^oл^oг^oноу, па се д^oг^oноу, кол'и^oко о^oч'оу, ч'е ги одн^oсоу, и^oдоу т^oамо,
ако н^oч'оу, се нај^oдоу, ч'е с^oн^oвоу (: с^oн^oвем), ч'е се об^oу^oју, к^oт' ч'е
у^oл^oг^oноу, ч'е њ^oш^oјоу, ст^oр^oци ос^oј^oаноу, да се об^oу^oч'оу, ч'е д^oјоу, се са-
б^oроу, ч'е у^oзоу, да њ^oш^oоу, не см^oјоу, њ^oм^oузоу, док ј^oдоу, да б^oноу, да
њ^oаноу, о^oни се до^oш^oўју, у^oл^oг^oноу, н^oћоу, да гу д^oне^oсоу, к^oд д^oђоу, ж^o-
не с^oдноу, о^oч'оу, ч'е ни њ^oдноу, н^oнизу^oју, к^oт' ће њ^oр^oо^oч'оу Муш, и^oдоу,

да *доџ'оу* Соп, да *ѿооу*, сви ми *ѿооу*, *ѿоѿооу*, *стиреѿиноу* те, *доџ'ноу*, *остѿаноу*, *закóлоу* јагѿнце, *ѿдоу*, *јопет се дигноу*, *се смејоу*, да *ѿоч'ноу* Сел, *куѿѿоу* гу, *куѿѿоу* грóже, ни *ѿдоу*, *ул'ѿноу*, *ѿодиноу*, *неч'оу*, *куѿѿоу*, *кэд дођоу*, *брађа дођоу*, *једоу*, *пáре се дадоу*, да *се кол'оу*, да *ѿоѿаноу*, да *ѿомóжоу* (: помóжем), *ѿојоу* Дел, да ме *вѿржоу*, *ѿредоу* вѿну, да *исѿл'ѿшоу* Дво;

једоу, ч'е *се наједоу*, *коѿоу* (: кóпем), гу *дигноу*, да *диноу*, *ѿојоу* ти, *ѿојоу*, *доџ'оу*, *ѿродáдоу*, *обедујоу*, *сиѿјоу*, *оѿиѿноу*, да ми *ѿонéсоу*, *пó се нанизујоу* кошѿље, *доѿиѿѿоу* се, ч'е те *изедоу*, па ч'е *уљéгноу* Муш, да ни *уљéгноу*, *ѿзоу* Љуб, да ме *ѿзоу*, нека *једоу* л'ѿба, *једоу* тóј Сел, да *добѿјоу*, *ѿодиноу* се, *ѿојоу*, *свѿ куѿѿоу*, *куѿѿоу* вѿну, ми ге *ѿмоу*, *једоу*, да *ѿѿчоу*, да *лáжоу* Дел, *ѿојоу* пѿсме, да *ѿодигноу*, *дојоу*, *кэ[д] дођоу* гóсти Смаћ, ч'е не *зенéсоу* Леш;

ч'е ме *удáдоу*, ч'е *ѿзоу*, да му *једоу*, *ваља да једоу*, да гу *ѿомóг-ноу*, *снашу ѿзоу*, *ће се сабѿроу* Муш, *неч'оу* Соп, *вѿкoу* те, *ѿдоу* дѿца, да *ѿдоу*, да *једоу* сви Дел, *ѿдоу* дѿца, *сáме доџ'оу* Дво, *ѿојоу*, *оѿиѿдоу* на мѿсто Смаћ;

дигноу се, *засѿдноу* мѿжи, *ѿдоу* Соп, *не ч'е га однѿсов*, *ѿдоу* ги Сел.

18. У глаголе презентске *-и* групе ПодгГ није продро формант *-оу*. Нема, такође, ни трагова Зл. мн. презента типа *роду*, што је неочекивано с обзиром на ближе контакте виших села ПодгГ са СиГ и заједничким развијањем форманта *-оу*.

-и)-у / -ѿ:

сѿдиу, *рáниу*, *дѿржѿиу*, ч'е *сѿдиу*, да *искóч'иу*, да ч'ѿѿѿиу, *ѿѿриу*, му *жѿѿиу* Муш, *ѿодѿл'иу*, *збóриу* за нáс, *пѿшке* ни *ѿрáжѿиу*, ч'е ме *жѿѿиу* Соп, ти *ѿѿриу*, *ѿомѿѿиу*, што *дѿл'иу*, *накиѿѿиу*, *весѿл'иу* се, да не *исѿрáѿиу* Сел, *ће га завѿрѿиу*, да ме *услѿжѿиу*, *рáдиу* дѿца, *вóл'иу* ме, да *рáдиу*, *кэд рóдиу*, *се жѿѿиу*, *одрѿдиу*, да *слѿжѿиу*, да *вѿдиу*, па *се весѿл'иу*, *слáѿиу* Бóжић Дел, *ѿрáжѿиу* онóј, *ѿрáжѿиу* мѿке, *долáѿиу*, што ти *намѿѿѿиу*, да *нóсиу*, *óни увáѿиу*, *тáмо жѿѿиу* Дво;

ч'е ви *рáдиу*, *збóриу* за вас Љуб, *мѿѿиу*, *свáриу*, *издрóбиу*, *ѿодѿл'иу*, *искѿрѿѿиу* кóлaч', *завѿрѿиу*, *ољѿѿѿиу*, да ме *ѿрáжѿиу*, да *одбрáниу*, *óни жѿѿиу*, *се ѿошáл'иу*, *долáѿиу* ми, *кэт ће завѿрѿиу*, *ће се ољѿѿѿиу* свѿ Муш, гу *увáѿиу*, *наѿрáѿиу* Соп, *одмóриу*, *ѿодѿл'иу*, *наѿѿѿиу*, *се уч'ѿниу* Сел, *пáре сѿдиу*, *кэд рóдиу*, да *рóдиу*, да *се уч'ѿниу*, *долáѿиу*, што ми *мѿсл'иу*, да *вáдиу*, *рáдиу* Дел.

-и/ѿ:

нека *ѿрáѿиу*, *ѿоврѿѿиу*, што *рáдиу*, *ѿрч'иу*, *сѿѿáѿиу*, *ѿдриу* кóл-ње, да *долáѿиу*, *пáре ѿодѿѿиу* Љуб, да *искóч'иу*, *нóсиу*, *исѿѿѿиу* се,

ојомињу, да *убију*, *иоју* сви, *обучу* се, *изнесу*, *дигну* га, *омију* децу, *ио-ију*, *изеду*, де ч'е *даду*, *доцу* куд нас, *ошидну*, кад *уљегну*, *ошкрију* гу, *седну* жене, *седну* бабе, да се *сајдишу*, *изнесу* гу, *узу* два бокала, *иду*, се *зову*, да *седну*, *седну* туја, и *ошидну*, *донесу* га дома, *изнесу*, кѣт ч'е *доцу*, да *седну*, *узу* дар, *иоију* кафу Соп, *иосеју* Сел, кѣт *иорасну*, *можу* они Дел.

б) Ретки примери типа *ч'ува* (: *ч'увам*), *људи* не *ч'ува*, и *они знау*, и *тој знау* Дел, могу бити резултат фонетских промена (*ч'ува* > *ч'увоу* > *ч'увуу* > *ч'уву*).

Истог порекла може бити и усамљен пример *и́рају* (: *пра́им*) (*праиу* > *прају*).

20. У СиГ -у из наставка за 3л. мн. презента чува вокалску природу — реализујући се најчешће као пун вокал, или као *у* — а број потврда са девокализацијом (> *w*) није велики.

За говор Сиринића карактеристична је знатна конкуренција типа основа — са проширењем основинским вокалом или без проширења, а оваква конкуренција основа резултат је контаката СиГ са околним говорима — ПодгГ (в. т. 14–18) и јужнокосовским говором (в. т. 25).

21. Асимилативним дејством -у из наставка утицало је на лабијализацију основинских -а и -е, па је у СиГ у 3л. мн. презента створен формант -оу. Ову маркантну црту СиГ је развио заједно са ПодгГ¹⁶, а судећи по доследности форманта -оу, изоглосно огњиште је у Сиринићу.

Број примера са групама -а)-у и -е)-у овом говору мали је.

а) -а)-у:

сваки не *карау* ГБ, да *и́родау* Суш; не *ваљаоу*, *имаоу* оуце Штрп.

У примеру — док се *сѝрају* (: *спраљам* — *спраљоу*), са факултативним односом *сѝраљоу* : *сѝрау*, -а- остаје стабилно пошто је под акцентом и пошто се наслања на -а из првог слога.

У СиГ није потврђен ни један пример типа *имају*. Разлог може бити у пасивној артикулацији -j- у неким самогласничким групама у СиГ, али је могуће и нивелисање према односу унутар других вокалских група у 3л. мн. презента, у којима нема -j-.

б) -е)-у:

ка неће *и́рићеу* Јаж, ће *дођеу*, ће те *нађеу* ГБ; *закóљеоу* свињу, па ће *ошинеоу* Штрп.

¹⁶ Целокупном дијалекатском композицијом СиГ и ПодгГ, иако профилисани као посебни говори низом различитих црта, повезују и нека заједничка својства.

в) Забележене су само две потврде са билабијалним фоном -w (<-у): *ubiew* Бер, да *ubiew* Суш.

г) У глаголима -и презентске групе претходни једнофонемски наставак -е замењује се у СиГ једнофонемским наставком -у, али без проширења основе, а број примера јужнометохијског типа са проширењем основе није велики:

бићи ће *iskochu*, не ми *kvachu* сџге Јаж, да се *onodiu* Бер, неће се *sejshu*, ти *lejsu* паре Суш;

ће ме *nosiu* ГБ, ће ми *iraiu*, ме *voliu*, да ни *nairawiu* Суш;

ће се *odoviw*, да *nosiw*, ће *kvachiw* Јаж, да ви *nairawiw* ћеу Бер, ће га *zajaliw* Суш.

22. Нови наставак -оу у 3л. мн. презента глаголских група -а и -е нивелише тип граматичке основе свих глагола, пошто се ствара систем у коме је граматичка основа свих глагола у 3л. мн. презента на сугласник: пит-оу, слуш-оу; дођ-оу, криј-оу : траж-у, збор-у. Овакво нивелисање различитих типова основа на један подупрто је експанзивношћу типа са ширењем основе са основинским вокалом у 3л. мн. презента у јужној Метохији, али и стањем у СрГ и ГГ. Подстицај је могао стићи пре свега из СрГ, пошто велики број глагола има основу на сугласник (бер-еи, нос-еи). Није без значаја ни чињеница да у јужнокосовским говорима велики број глагола има основу на сугласник (трч-у, бер-у, пој-у) (према мом материјалу).

а) -а)-у > -оу:

снаве *slushou*, ме *vikou*, *beou* од нас, вас ве *ishou*, *chou*, *davou*, *meshou* Штрп, *imou* стрѣћу, *chou*, ће ме *chou*, ће ги се *ioishou*, *nezhou* ништа, *sire mou*, *ishou*, *ichou* на нас Јаж, де *irichou* они, *razgovarou*, да га *il'achou*, да се *okushou*, да му *dirkou* невесту, *venchou* се, кџт *ilogledou*, маџер *nomou* Бер, *he se iskidou*, *irichou* за кџће, не *dirou*, *ichou* пушке, Бугџри *beou* ГБ, они *vikou*, не ме *vikou*, *igrou*, *zidou*, *slushou*, *shou*, *dou*, ни *meshou* рабџту, *meshou* свџе, тџмо га *shou* роу, ги *shou* Суш;

ће *legou*, ће се *shou*, и *slushou* свџе, што ги *valou* дрџва, да ги *slikou* Штрп, му *davou*, гу *vikou*, ће *legou* Сев, маџло *ioigrou*, *vechou* ГБ, па *vikou*, *shou*, да не *ishou*, *ichou* Суш.

б) -е)-у > -оу:

idou у кџћу, *idou* лџпо, *idou* на бачџн'е, прџвичџри *idou*, па *dohou*, *dohou* на слџву, ме *ioishou*, *iojou* пџсме, да ме *zhou*, ће ги се *smrzhou*, ће ни *ukradhou*, нас не *kradhou*, ве *lazhou*, не *chou*, *kazhou*, *zhzhou* (: жџџџем) Штрп, да је *kazhou*, *nehou* ги, ће *idou*, ће *zhou*, ће *izghou*, да *irichou*, ће *sneshou* кокошке, те ће *izeshou* теј, да ги *izeshou*,

па да *јéдоу* мачке, како да *уléноу*, да *сéдноу* Јаж, да *не íдоу*, *íдоу* кри цркве, *ће íдоу* за снашу, *дóђоу* сватóви, *ће дóу* (: дóем и дóђем : *дó-ђоу*), *изáђоу* гóре, гчóсти *дóђоу*, пријатéљи *осíánoу*, *дíноу* теј барјáце Бер, *ће те закóлоу*, да *шијоу* терзије, *исíпоу*, *úзоу* кчóње, *донéсоу* дóма ГБ, *жéне íóјоу*, *никáко нéјћоу*, да *нáјоу* пúшку, *íдоу* Бугáри, да ми *íрэдоу*, *íлéтоу* Суш;

мéлоу ченицу, *иíјоу*, да *се кријоу*, *кријоу се*, да *омијоу*, *иáсоу*, *се кóлоу* јетрве, нека *јéдоу*, да не *јéдоу* мóљци, по јéно аљíнче *обúчоу*, да *úзоу* Штрп, да га *нáђоу* Бер, *кажúјоу*, *мéлоу*, *знáјоу*, *иáсоу*, *иóјоу*, *се смéјоу* / *се смíјоу*, да *се огрноу* Сев, да *иорáсноу*, да гу *úзоу* Суш.

в) Број примера с формантом *-оу* од глагола *-и* презентске групе није велики, али показује експанзивност овог модела у СиГ, пошто у ПодгГ нема оваквих потврда (в. т. 18). Ови примери сведоче о томе да је *-оу* постало граматичким обележјем 3л. мн. презента:

да ме *вíдоу*, а што *сéдоу* Штрп, да *вíдоу* Бер, *сéдоу* дóма ГБ,

23. Најчешће у Сев, ретко у Штрп, у 3л. мн. презента јавља се наставак *-о*. Локална иновација *-о* настала је из наставка *-оу*, на шта упућује стање како у осталим местима СиГ, тако и у онима у којима се јавља *-о*.

Наставком *-о* ствара се једнофонемско обележје које се додаје на основу са сугласником, па се на тај начин ствара однос: им-о : крад-о : држ-у : греб-у.

а) *-а)-у > -оу > -о:*

íмо зéвњу, *бéго* од *нás*, *дíзо*, *íско*, *сíрúго*, *и́родáво* сéно, *кáро се*, *вас ве и́ишо*, *íско* пáре, *и́уцо* на *нás*, *ће зíдо* кúћу, па да *дúво*, да те *чéко*, да га *слушо* Сев, *свí ко́по*, *сíрэмо* за зíму, *не га ошкрíво* Штрп.

б) *-е)-у > -оу > -о:*

не *кráдо*, *ће не вíкно*, *ће дóђо*, нека *јéдо*, *и́рэсо*, *и́лéшо*, *грéбо*, *и́éчо*, *óни сéјо* / *сúјо*, *óро* вíву, *ошкíно*, ни *се дíгно*, да *чúјо*, *се мíјо*, да *омио*, *траве никнúјо*, да *мéло* ченицу, *чúво* óуце, *не мóго*, па *óни óћо*, *нéјћо*, *верúјо* му, *бљúјо*, *доишúвúјо се* сас *нás*, *живúјо* ка мí Сев, *óни ће ошíно*, па *ће изéдо* Штрп.

в) Поред тога што се наставак *-о* као обележје глаголског облика јавља у 3л. мн. презента гл. презентске *-а* и *-е* групе, наставак *-о* јавља се и у радном глаголском придеву м. р. глагола са аориском основом на сугласник¹⁷:

Óни *ће и́áсо* крáве : *тí си и́áсо* крáве Сев;

¹⁷ Више о овоме в. МР СудБЛ, 452.

Браћа ће *йáсоу* оуце : не сэм *йáсоу* Штрп.

Подударност наставака не ствара хомониме, пошто су код највећег броја глагола презентска и аористна основа различите, а и уколико се облици морфолошки подударе — конгруентне речи или контролор конгруенције, пре свега субјекат, затим помоћни глагол у сложеним глаголским облицима, показују о ком је глаголском облику реч.

24. Наставак -у у СиГ потврђен је од глагола -е и -и презентске групе, док је од глагола -а презентске групе редак.

а) Глаголи презентске -и групе најчешће имају наставак -у, који се додаје на основу без основинског вокала, док су други типови (в. т. 21г, 22в) ретки. Овакав однос основе и наставка приближава СиГ јужнокосовском:

не се ирѝу, ирчу, да дои́рчу, ће не издангубу, ће ми досáду, ми ча́шу (: ча́тим, „приговарају”), ста́лно му ча́шу, мо́гле да изра́ду, сна́ве ми ра́ду, на Прóчку се ску́у, да ме зговóру, др́ва не гóру, да и́ражу дево́јку, не гу ни др́жу, сáс нáс збóру, за ко́га збóру, нóсу во́ду, вр́шу чени́цу (: вр́шим), ја́шу на мáске (: ја́шим) Штрп, св́и се чу́ду с мéне, хо́чи да ти изва́ду Јаж, да ви́ду же́не, во́ду же́не, ће гу ка́чу на ко́ња, ску́у се Бер, сáс нáс збóру, нóсу во́ду, нóсу паре, вр́шу дэ́нска, се го́стиу, не се кр́стиу, да се и́рекр́стиу, го́ру др́ва, и́уши́у во́ду, др́жу ча́ше, и́иши́у, и́ражу чени́цу, но́ћу, да сва́ру, и́о́у ко́ње, кр́у кошúље, ва́ду во́ду Сев, ми збóру, оу́де се́ду, ће се вра́тиу, да те во́ду, да те ви́ду, мла́несту ће гу угра́бу, да ва́ру гра́, наи́ромéну се ГБ, долáзу на сла́ву, ра́ду сáс нáс, да ку́у, ће сва́ру, кр́у, ја́шу, ће га остáју (: остáим), се го́стиу, да се и́рекр́стиу, нóсу ни, ће не и́уши́у (: пу́штим), ни ле́ту кокóшке, др́жу, и́иши́у, и́рчу, се́ду, да и́алу Суши́ће, ће се оже́ну та́мо, па га јудру Суш.

б) Иако у глаголе презентске -е групе знатно продире наставак -уо / -о, (в. т. 22б), већим бројем примера потврђено је и чување старијег стања, наслањањем на јужнокосовски однос:

се и́рэсу, и́лэ́шу чара́пе, грéбу тра́ву, да гу одéру, о́ни се ку́ну, ће исйóју, се́у, волóви ни о́ру, да га ои́кину, ће га огр́ну, да ди́гну сéно, дéца се зóву, о́ни да́у (: да́дем / да́ем), оту́да да́у, па ће и́ишу, да нама́жу, ће не ко́љу Штрп, ни и́ду прет ку́ћу, људе уше́јуу, сáл те и́ошуйкúу, да не батиши́у (: батишúјем) Јаж, да је́ду, да и́ду, да и́уу, не мо́жу Бер, да ме уби́у, ће те уби́у, ће и́оби́у, обу́чу у тéше, наувр́жу се трéске, сабéру се ГБ, да изóру, да ни наи́ишу, и́рэжу ко́ње, да за́йну сáс нáс, ће и́ои́у, да ги ои́руу, не ни веру́у, се ра́дуу, болу́у прекај мéне („као ја”), однесу, да и́ожн'éу, је́не ку́уу, и́о́у на сла́у, да ме уби́у, ал ће ме уби́у, зараду́ју, доби́у, се́чу сáс ша́ру Суш.

в) У мањем броју примера глагола типа *бѣгам*, у којима је пре-структуриран тип основе једначењем презентске и аористне основе, јавља се наставак *-у*, који се додаје на сугласничку основу:

коко́шке ја́јце *крѣку* (: коко́шка *крѣка*), па га *ви́ку* Бер, *ди́зу*, *че́ку* пла́ту, *сти́ругу* Суш, *бе́гу* по плани́не, и на́ше *крѣку* ГБ.

Ови облици — ако нису фонетског порекла — могу бити траг ранијег односа *дизала* : *дижем*, *викала* : *вичем* (са ширењем на глаголе с основом на задњонепчани сугласник). На овакве трагове упућује и састав становништва, пошто се према Сиринићу кретала васојевићка и кучка усељеничка струја¹⁸, већ делимично језички адаптирана у јужној Метохији.

Иначе, изразито доминирају облици типа *ди́зоу*, *бе́гоу*.

25. Експанзивност основе са уопштавањем основинског вокала и у Зл. мн. у СиГ нема ону снагу коју има у јужнометохијским говорима.

Отпорност неких типова глагола на ширење основинског вокала у Зл. мн. презента и релативно велика снага типа *џрчу*, *јоју* у СиГ може се посматрати у контексту стања у овом глаголском облику у оближњем јужнокосовском говору, према коме је Сиринић географски отворен Бродском клисуром. Према подацима којима располажемо из јужнокосовског села Гатње, у овом месту је формиран стабилан систем у коме је уопштено *-у*:

а) *-а*: *рабо́џају*, *имају*, *викају*, *бе́гају*, *ко́џају*;

б) *-е*: *бе́ру*, *је́ру*, да ни *ору*, *ко́љу*, *џре́су*, *кују́ју*;

в) *-и*: *џрчу*, *но́су*, *ће заго́ру*, *ко́су тра́ву*, *џрчу*, *све саку́ју*, *чу́ду се*.

26. Облицима Зл. мн. презента ГГ и СрГ наслањају се на западномакедонско стање ширењем наставка *-еи* (< *-аи*) на све глаголе (в. т. 3). Формант *-е(и)* додаје се на стару основу, па су ова два говора остала изван иновације ширења основинског вокала из осталих лица у Зл. мн. презента свих глагола, осим у делу ГГ (в. т. 28в).

27. У СрГ наставак *-еи* уопштен је у свим глаголским групама, а новија грађа не коригује стање које бележи М. Павловић¹⁹, па се не наводи много новог материјала:

имајеи, *јомѐраеи*, ме *слушаеи*, Душку гу *ваћајеи* Бог, ће ме *уиѐјаеи*, *знаеи* да *играеи*, да се *мешајеи* Мушн, *извирајеи* воде, ће се *џејаеи* ос н'ј Љу;

¹⁸ Исп. РМ Подг, 304–305.

¹⁹ ПМ ГСЖ, 195–198.

нека *дóнесет̑*, ме *кράдет̑*, па ће *ис̑и̑вет̑*, *вр̑жует̑* коњи Бог, нека *наберет̑* трава, *л̑ажет̑*, да *не* не *изл̑ажет̑* Пла, да *се* *разминет̑*, *мешет̑* прет кућа Локв;

рукојћи *носет̑*, па *се* *вр̑шет̑*, нека ги *и́ра̑шет̑* Бог, *и̑и̑шет̑* дрва у óгењ, не *гү* *ви̑шет̑* Драј, му *ч̑инет̑* ма̑ђије Лок.

28. У ГГ је стање сложеније, пошто су забележени и различити наставци и различити типови основа.²⁰

а) У глаголима *-а* презентске групе потврђен је само тип *имаје*, *вра̑ћаје*, па се овим типом ГГ разликује од околних говора:

жéне ге *чéкаје*, се *вра̑ћаје* Бр, ће *се* *нүшаје*, да *се* *ш̑е̑аје*, свешћо *имаје* Ре, *с̑и̑аваје* паре, *с̑иремаје* баеги Рап, *бéгаје* од рабóта, *шүкаје* на пүт Рад.

б) Глаголи *-е* презентске групе имају редовно облике типа *и́рчет̑*: да *зéмет̑*, га *и́редет̑* Бр, *кáne* — *и̑и̑вует̑*, *с̑и̑вет̑* до но̑ћ Кру, *и̑шет̑* пил'ића, ће *з̑ирет̑* од рабóта Рап, ће *се* *зүзет̑*, *и́чет̑* Лешт.

в) У глаголима *-и* презентске групе потврђена су два модела: модел с наставком *-ет̑* (*нос-ет̑*) и модел у коме у 3л. мн. презента проди́ре основински вокал (*носи-и̑*), па се на нову основу додаје наставак *-и̑*.

Облици са наставком *-ет̑* захватају највећи део Горе:

Тр̑чет̑, *носет̑*, да *се* *разбол'ет̑* Бр, *ш̑р̑ет̑* гла̑ћ, да го *ви̑шет̑* Мл, му *ви̑сет̑* а̑лишћа, *см̑дет̑* Ре.

У местима најближим јужној Метохији — Крс, Рап, Орч — остварен је продор основинског вокала у 3л. мн. презента у глаголима *-и* презентске групе. Продор може упућивати на евентуални контакт са говорима који познају овакав тип основе²¹:

Пил'ића *л'е̑и̑и̑*, *с̑еди̑и̑* на *ка́мењ*, *в̑ари̑и̑* Рап, *и́ра̑и̑и̑*, *и́ра̑жи̑и̑* га, *меси̑и̑* л'éбои Крс, *д̑е̑ка* га *ки̑и̑и̑и̑*, ме *ма̑ми̑и̑* Орч.

СКРАЋЕНИЦЕ ПОМЕНУТЕ ЛИТЕРАТУРЕ

БА ДИЈС	Белић, Александар, 1905, <i>Дијалектии источне и јужне Србије</i> , СДЗБ I, Београд
БМ ГСМ	Букумирић, Милета, <i>Говори северне Метохије</i> , докторска дисертација одбрањена 26. фебруара 1999. на Филозофском факултету у Новом Саду (рукопис)
ВБ ДГр	Видоески, Божидар, 1960–1961, <i>Основни дијалектни групи во Македонија</i> , у: Македонски јазик 11–12, Скопје

²⁰ Више о облицима и примере в. у МР Гора, 413–416.

²¹ Уп. МР Гора, 415.

ВБ КумГ	Видоески, Божидар, 1962, <i>Кумановскиот говор</i> , Институт за македонски јазик, Скопје
ВБ СМГ	Видоески, Божидар, 1954, <i>Северниите македонски говори</i> , у: Македонски јазик 5, Скопје
ЕГ Орах	Елезовић, Глиша, 1949-1950, <i>Један оглед нашег говора из Ораховца у Подрими код Призрена</i> , у: Јужнословенски филолог XVIII, Београд
КБ Ист	Конески, Блаже, 1966, <i>Историја македонског језика</i> , Просвета — Кочо Рацин, Београд
МР Гора	Младеновић, Радивоје, 2001, <i>Говор Шарџланинске жупе Гора</i> , у: СДЗБ XLVIII, Београд
МР СудбЛ	Младеновић, Радивоје, 1999, <i>Судбина -Л на крају слога у српским говорима на југозападу Косова и Метохије</i> , у: Српски језик IV/1-2, Београд
ПА ТрЛице	Пецо, Асим, 1995, <i>Треће лице множине ѓрезентиа глагола ѓиша: носиии, вољиии и држиии у говорима шћокавског нарјечја</i> , СДЗБ XLI, Београд
ПИ ТрЛ	Поповић, Иван, 1953, <i>Треће лице множине ѓрезентиа у војвођанским говорима</i> , у: Зборник Матице српске, свеска 4, серија друштвених наука, Нови Сад
ПМ ГСЖ	Павловић, Миливоје, 1939, <i>Говор Срећечке жупе</i> , СДЗБ 8, Београд
ПМ ГЈ	Павловић, Миливоје, 1970, <i>Говор Јањева</i> , Матица српска, Нови Сад
РМ Подг	Радовановић, Милован, 1965, <i>Становништво Призренског Подгора</i> , Гласник Музеја Косова и Метохије, књ. 9, Приштина
РС ПрГ	Реметић, Слободан, 1996, <i>Српски ѓризренски говор I (гласови и облици)</i> , СДЗБ 42, Београд
СМ ЂГ	Стевановић, Михаило, 1950, <i>Ђаковачки говор</i> , СДЗБ 11, Београд
СТ ТГ	Стаматоски, Трајко, 1956, <i>Градскиот ѓетовски говор II</i> , у: Македонски јазик 8, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков”, Скопје

R é s u m é

Radivoje Mladenović

**LA TROISIEME PERSONNE DU PLURIEL DU PRESENT DANS LES PARLERS
SERBES DU SUD-OUEST DU KOSOVO ET DE LA METOCHIE**

La présente étude traite du destin des formes de la troisième personne du pluriel du présent dans les parlers serbes du Sud-ouest du Kosovo et de la Métochie.

Si on considère les formes de la troisième personne du pluriel du présent, les parlers de la région étudiée se divisent en deux groupes. Dans tous les parlers du Sud de la Métochie et dans celui de Sirinić de la montagne Šara, c'est la terminaison *-u*, typique du dialecte de Prizren

et de la Morava du Sud, qui est généralisée, mais qui se réalise dans certains parlers et dans certains cas comme une bilabiale *w* ou comme une labiodentale *v*.

Dans les parlers à terminaison *-u* (et ses dérivés) on analyse également le destin du radical de la troisième personne du pluriel du présent. Toute cette région est caractérisée par une grande diversité, qui s'ordonne le plus souvent autour de certains groupes d'agglomérations. Dans les parlers du Sud de la Métochie c'est le type de radical à voyelle qui domine largement (*béga-ju : dóđne-ju : nósi-ju / béga-v : dóđne-v : nósi-v*). Le modèle *nósi-ju* est particulièrement présent dans le parler d'Orahovac de la région de Podrima.

Dans le parler de la région de Podgor de Prizren et dans celui de Sirinic s'est développé un nouveau formant en *-ou* à la troisième personne du pluriel du présent, et ce pour les verbes au radical du présent en *-a* et *-e* (*rabótu, bérou*).

Dans le parler de Sirinic, on observe presque régulièrement un présent du type *ródu, nósu, béru, póju* pour les verbes au radical du présent en *-i*, et souvent également pour les verbes au radical du présent en *-e*.

Dans une partie des parlers de la montagne Šara, dans la région de Gora et la vallée de Sredska, c'est la terminaison *-e(t)*, provenant de l'Ouest de la Macédoine, qui est répandue. Dans le parler de Gora on observe pour les verbes au radical du présent en *-a* la terminaison *-e* (*imaje, bégaje*), de sorte qu'on a les formes suivantes: *imaje : nóset : béret*.